

84-4 СПО
Г-34 - 1

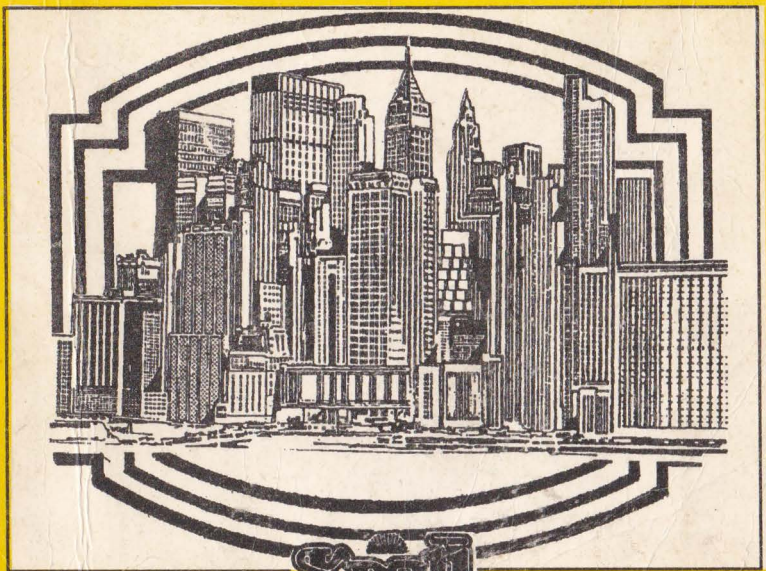

ШКІЛЬНА ПРОГРАМА

О'ГЕНРІ

Жертви
любові

Вибрані твори

СПД

Серія "Шкільна програма"

О'Ланрі

ЖЕРТВИ ЛЮБОВІ
Вибрані оповідання

Переклад з англійської

Львів
Видавництво "Край"
1996

У збірку “Жертви любові” ввійшли найцікавіші оповідання О’Генрі. Автор з великою теплотою, дещо іронічно, з гумором описує життя різних соціальних верств, маленькі проблеми маленьких людей. Кожен твір — психологічно-повчальний, побудований на контрастах і є дзеркальним відображенням життя Америки кінця XIX початку XX століття.

Вибрані оповідання О’Генрі входять у шкільну програму.

Мета серії “Шкільна програма” — допомогти підліткам ознайомитися з творами найвидатніших зарубіжних письменників.

Ілюстрації — Сергія Шоріна

Друкується за виданням: О’Генрі. Останній листок.
Оповідання. — К.: Молодь, 1983.

4703000000

Г М228/04-96 Без оголошення

© Упорядкування, ілюстрації — видавництво
“Край”, 1996

ISBN 5-7707-9547-6.

ЖЕРТВИ ЛЮБОВІ

Коли любиш Мистецтво, ніякі жертви не здаються надто великими. Це передумова. Наше оповідання приведе до відповідного висновку цієї передумови і в той же час покаже, що сама та передумова — неправильна. Для логіки — це новина, а як літературний прийом він, можливо, не набагато старіший за Великий китайський мур.

Джо Лерребі, палаючи пристрастю до образотворчого мистецтва, прибув з рівнин Середнього Заходу, де ростуть вікові дуби. У шість років він намалював картину, на якій зобразив міську водокачку і відомого городянина, що йшов повз неї. Цей результат — плід творчих зусиль, вставили в раму й вивісили у вітрині аптеки горяд з качаном кукурудзи, зерна в якому складали непарне число рядків. Коли Джо минуло двадцять років, він зав'язав широким бантом краватку, склав своє добро в маленький пакуночок і вирушив до Нью-Йорка.

Ділія Керузерс жила на Півдні в селі серед соснового лісу і так багатобіцяюче справлялася з шістьма октавами фортепіанної клавіатури, що родичі зібрали досить грошей, аби вона могла поїхати “на Північ” і там “завершити музичну освіту”. Вони не могли передбачити, що... але саме про це ми й розповімо.

Джо та Ділія зустрілись у студії, де молодь, що вивчала живопис і музику, збиралась, бувало, щоб побалакати про світлотіні, про музику, про Вагнера, творіння Рембрандта, картини, шпалери, Вальдтейфеля, Шопена, Улонга...

Джо та Ділія покохали одне одного, або закохались одне в одного — як вам більше до вподоби, — і невдовзі побралися, бо (дивись вище), коли любиш Мистецтво, ніякі жертви не здаються надто великими.

Містер і місіс Лерребі почали господарювати у квартирі, яку вони найняли. Це була квартира у відлюдному місці, загублена так далеко, як ля дієз на самісінькому лівому кінці клавіатури. Вони були щасливі: Мистецтво належало їм, а вони одне одному. І от моя порада багатим молодим людям: продай усе, що маєш, і гроші роздай бідним... можна швейцарові, щоб пізнати насолоду жити у такій квартирі із своїм Мистецтвом і своєю Ділією.

Мешканці таких квартир, певна річ, підпишуться під моїм твердженням, що тільки вони справді щасливі. Якщо в домі панує щастя, він не може бути тісним. Хай перевернута шафа заміняє вам більярд, хай камінна дошка править за трюмо, письмовий стіл — за спальню, умивальник — за піаніно. Хай хоч усі чотири стіни, коли їм заманеться, зійдуться, аби для вас і вашої Ділії лишилося трохи місця. Але якщо в вашому домі нема щастя, то хай він буде великий і просторий, щоб ви могли ввійти через Золоті Ворота, повісити свого капелюха на мис Гаттерас, пальто — на мис Г'орн і вийти через Лабрадор.

Джо вивчав живопис у класі відомого Меджістера. Ви, звісно, чули про нього. Бере він за навчання багато, а знань дає мало, певно, це і принесло йому славу майстра ефектних контрастів. Ділія навчалась у Розенштока — ви знаєте, яку славу здобув цей порушник спокою фортепіанних клавішів. Молоді були дуже щасливі, доки мали гроші. Так воно завжди буває... але не буду цинічним. Їхня мета була певна і ясна. Джо в найближчому майбутньому мав навчитися малювати такі картини, щоб за право придбати їх старі джентельмени з ріденькими бакенбардами і товстими гаманцями в його майстерні били один одного обушками по голові. Ділія ж повинна була так опанувати Музику, а потім стати такою байдужою до неї, щоб, побачивши вільні місця у партері чи в ложах, захворіти горлом і лікувати його омарами в особистих апартаментах, відмовляючись вийти на сцену.

Але найкращим, на мою думку, було саме їхнє життя в маленькій квартирі: палкі й тривалі бесіди вечорами після повернення з уроків; приємні обіди вдвох і легкі сніданки; обмін честолюбними прагненнями, коли кожне мріяло про успіхи іншого, про те, щоб допомогти йому і дати натхнення; і — вибачте мені мою безпосередність — канапки з сиром та маслини об одинадцятій вечора. Однак час минав, і прапор Мистецтва схилився. Так іноді трапляється, навіть тоді, коли прапороносець цього не хоче. Все йшло з господи і нічого — до неї, як кажуть вульгарні люди. Не стало грошей, щоб платити за дорогі уроки містера Меджістера та гера Розенштока. Та коли любиш Мистецтво, ніякі жертви не здаються надто великими. І от

Ділія заявила, що даватиме уроки музики і цим зароблятиме на прожиток.

Кілька днів вона шукала учнів. Нарешті одного вечора повернулася додому в піднесеному настрої.

— Джо, милий, — сказала Ділія радісно, — у мене є учениця. Ї ти знаєш, вони такі чудові люди. Генерал... генерал А.Б.Пінкні та його дочка. Це на Сімдесят першій вулиці. Такий розкішний будинок, Джо! Ти б тільки подивився на парадний вхід! Візантійський стиль — так, мабуть, ти це називатимеш. А всередині! О Джо, я ніколи раніше нічого схожого не бачила! Моя учениця — дочка генерала, Клементина. Вона мені відразу дуже сподобалась. Таке тендітне створіння, вдягнута в усе біле, а які приємні, прості манери! Їй лише вісімнадцять років. Я даватиму три уроки на тиждень. Ти тільки подумай, Джо, п'ять доларів за урок! Це мене цілком влаштовує. Якщо я матиму ще двох чи трьох таких учнів, то зможу знову вчитись у гера Розенштока. Ну, милий, не хнюпся і давай добре повечеряємо!

— Тобі добре так говорити, Ділі, — мовив Джо, атакуючи з ножем і сокиркою банку консервованого гороху. — А я? Чи не думаєш ти, що я збираюсь витати в сферах чистого мистецтва, поки ти бігатимеш на заробітки? Ні в якому разі, присягаюсь кістками Бенвенуто Челліні! Я, мабуть, зможу продавати газети або брукувати вулиці і приносити додому кілька доларів.

Ділія підійшла і обняла його.

— Джо, милий, який ти дурненький у мене! Ти повинен продовжувати своє навчання. Це ж не означає, що я кидаю музику і йду на якусь іншу роботу. Коли я веду уроки, я й сама вчусь. А за п'ятнадцять доларів на тиждень ми зможемо жити так чудово, як живуть мільйонери. Ї не думай кидати навчання у Меджістера.

— Гаразд, — сказав Джо, дістаючи голубий салатник у формі черепашки. — Але все-таки дуже прикро, що тобі доводиться давати уроки. Це не мистецтво. Ї все ж ти, кохана, просто молодчина.

— Коли любиш Мистецтво, ніякі жертви не здаються надто великими, — промовила Ділія.

— Меджістер похвалив небо на тому етюдї, що я малював у парку, — сказав Джо. — А Тінкл дозволив мені повісити

два етюди у його вітрині. Може, й пощастить продати один, коли його побачить якийсь ідіот з грошима.

— Я певна, що пощастить, — ніжно мовила Ділія. — Ну, а тепер дякуватимем долі за генерала Пінкні та цей шматок телятини.

Весь наступний тиждень подружжя Лерребі снідало рано. Джо захопився етюдами при ранковому освітленні, які він робив у Центральному парку, і о сьомій годині Ділія з ніжностями, заохоченнями та поцілунками виряджала його, нагодувавши сніданком. Мистецтво — вимоглива кохана. Джо тепер, звичайно, повертався додому аж увечері о сьомій годині.

Наприкінці тижня Ділія, стомлена, але повна ніжної гордості, урочисто поклала три банкноти по п'ять доларів на маленький (вісім на десять дюймів) столик, що стояв посеред вітальні (вісім на десять футів).

— Клементина іноді засмучує мене, — сказала вона трохи стомлено. — Боюсь, що вона мало працює над вправами, і мені часто доводиться повторювати одне й те саме по кілька разів. Крім того, завжди цей білий одяг, він наганяє на мене нудьгу. Але генерал Пінкні — чудовий старий! Якби ти тільки знав його, Джо. Він удівець, я тобі, здається, казала, іноді заходить, коли ми з Клементиною сидимо за роялем, стоїть і куйовдить свою сиву цапину борідку. “Ну, як справи з шістнадцятим і тридцять другим?” — завжди питає. Джо, а якби ти бачив панелі у їхній вітальні! А килимові портьєри! Клементина трохи покашлює. Сподіваюсь, що вона міцніша, ніж можна судити з її зовнішності. Я справді прив'язалась до неї: вона така ніжна і гарно вихована. Брат генерала Пінкні був колись послом у Болівії.

Але ось Джо, наче граф Монте-Крісто, вийняв десять доларів, потім ще п'ять, два та один — чотири справжнісінькі повноцінні банкноти — і поклав їх поряд із заробітком Ділії.

— Продав акварель з обеліском якомусь чоловікові з Пеорії, — проголосив він приголомшливу новину.

— Не жартуй, — вигукнула Ділія. — Невже з Пеорії?!

— Так, так, уяви собі. Якби ти його бачила, Ділі. Гладкий чоловік у шерстянім кашне і з зубочисткою. Він побачив етюд у вітрині Тінкла і спочатку вирішив, що то вітряк.

Навіть замовив мені ще один — олією, щоб забрати його з собою: вид Лекуонської товарної станції. А що твої уроки музики? Ну, звичайно, щось спільне з Мистецтвом вони мають.

— Я така рада, що ти й далі працюєш у своїй сфері, — палко промовила Ділія. — Ти неодмінно доб'єшся успіху, мій милий. Тридцять три долари! У нас ніколи раніше не було стільки грошей. Сьогодні на вечерю у нас будуть устриці.

— І філе-мінйон з шампінйонами, — додав Джо. — А де виделка для маслин?

Наступної суботи ввечері Джо прийшов першим. Він поклав свої вісімнадцять доларів на столику у вітальні і змив з рук шар чорної фарби.

Через півгодини повернулась і Ділія. Її права рука, обв'язана ганчірками та бинтами, була схожа на незграбний пакуночок.

— У чому річ? — спитав Джо після звичайного обміну ніжностями. Ділія засміялась, але якось не дуже весело.

— Клементина хотіла, щоб я після уроку покуштувала валлійські грінки. Вона така дивачка. О п'ятій годині валлійські грінки! Генерал теж був там. І ти б тільки подивився, як він кинувся за сковородою, наче у них немає слуг. Я знаю, що Клементина хворіє: вона така нервова. Готуючи ці грінки, вона ненароком хлюпнула гарячим розтопленим сиром мені на руку. Це був жахливий біль, Джо! Мила дівчинка так засмутилась! А генерал Пінкні! Джо, цей старий мало не збожеволів. Він кинувся в підвал і послав когось, — здається, кочегара, — за маззю та бинтами. Тепер уже не дуже болить.

— А це що? — спитав Джо, ніжно беручи її за руку і смикаючи за якесь біле лахміття, що стирчало з-під бинта.

— Це щось м'яке, — сказала Ділія, — на що кладуть мазь. О Джо, ти продав ще один етюд? — побачила вона гроші на столі.

— Чи я продав? — сказав Джо. — Спитай того чоловіка з Пеорії. Він забрав сьогодні свою товарну станцію і, здається, думає замовити мені ще один пейзаж у парку й вид на Гудзон. О котрій годині ти обпекла руку, Ділі?

— Здається, о п'ятій, — сумно відповіла Ділія. — Праску... тобто сир, зняли з плити приблизно в цей час. Якби ти подивився на генерала Пінкні, Джо, коли...

— Сядь на хвилинку, Ділі, — сказав Джо. Він посадив її на кушетку, сів поряд і обняв за плечі.

— Що ти робила останніх два тижні, Ділі? — спитав.

Якусь мить вона бадьорилася, дивлячись на чоловіка очима, повними любові й упертості, пробурмотіла щось невиразне про генерала Пінкні, а потім схилила голову, і разом із потоком сліз у неї вилилась правда.

— Я не могла знайти уроки, — призналась вона. — І я б не витримала, коли б ти кинув свої заняття. Тоді я пішла прасувати сорочки в ту велику пральню, що на Двадцять четвертій вулиці. Гарно я це вигадала про генерала Пінкні та Клементину, як ти гадаєш, Джо? А коли сьогодні по-пелудні одна дівчина в пральні обпекла мені руку праскою, я дорогою додому вигадувала цю історію про валлійські грішки. Ти ж не гніваєшся, Джо, правда? Якби я не знайшла роботи, ти, може, і не продав би своїх етюдів тому чоловікові з Пеорії.

— Він був не з Пеорії, — поволі мовив Джо.

— Ну, це не має значення, звідки він. Який ти кмітливий, Джо, скажи, — ні, спочатку поцілуй мене, Джо, — скажи, як це ти запідозрив, що я не даю уроки музики Клементині?

— Я й не підозрював... до сьогоднішнього вечора, — сказав Джо. — І ніколи б не догадався, але сьогодні я послав з котельної наверх у пральню ганчір'я і мазь для якоїсь дівчини, якій обпекли руку праскою. Я вже два тижні грацюю кочегаром у цій пральні.

— Так ти не...

— Мій покупець з Пеорії, — сказав Джо, — і твій генерал Пінкні — це тільки твори Мистецтва, яке не назвеш ні живописом, ні музикою.

Обоє засміялись, і Джо сказав:

— Коли любиш Мистецтво, ніякі жертви не...

Але Ділія не дала Джо закінчити, затуливши йому рота рукою.

— Ні, — мовила вона. — Просто: коли любиш ..

ДАРИ ВОЛХВІВ

Один долар вісімдесят сім центів. Це було все. Із них шістдесят центів — монетками по одному центу. Вона відвойовувала кожну монетку, торгуючись із бакалійником, зеленярем, м'ясником так запекло, що аж вуха палали від мовчазного осуду її скупості, викликаного надмірною ощадливістю. Делла тричі перелічила гроші. Один долар вісімдесят сім центів. А завтра Різдво.

Що було діяти — хіба впасти на стару, потерту маленьку кушетку і заплакати. Так Делла і зробила. З цього маємо дійти повчального висновку, що життя складається з сліз, зітхань, усмішок, причому зітхання переважають.

Поки господиня переходить поступово від першої стадії до другої, огляньмо її г-споду. Мебльована квартира за вісім доларів на тиждень. Не можна сказати, що вона зовсім убога, але щось спільне з цим поняттям, безперечно, має.

Внизу, у вестибюлі, скринька для листів, у щілину якої не ввійшов би жоден лист, і кнопка електричного дзвоника, з якої жодному смертному не пощастило б витиснути ніякого звуку. На дверях була ще прикріплена картка з написом “М-р Джеймс Діллінгем Янг”.

Слово “Діллінгем” розтягнулось на всю довжину в той недавній час процвітання, коли власник цього імені одержував тридцять доларів на тиждень. Тепер він заробляв тільки двадцять доларів, і літери в слові “Діллінгем” поблякли, немовби серйозно замислились, чи не скоротитись їм до скромного, без претензій “Д”. Та коли містер Джеймс Діллінгем Янг, приходячи додому, піднімався у свою квартиру на верхньому поверсі, його завжди зустрічав вигук “Джим!” і гарячі обійми місіс Джеймс Діллінгем Янг — її ви вже знаєте як Деллу. А це й справді так гарно!

Делла перестала плакати і провела пуховкою по щоках. Вона стояла біля вікна, сумно дивлячись на сірого kota, який прогулювався по сірому паркану в сірому дворі. Завтра Різдво, а у неї тільки долар і вісімдесят сім центів, щоб купити подарунок Джімові! Вона місяцями економила буквально кожен цент, і ось це все, що вдалося зібрати. За двадцять доларів на тиждень далеко не заїдеш. Витрати були

більші, ніж вона розраховувала. Витрати завжди більші. Тільки долар і вісімдесят сім центів, щоб купити подарунок Джімові! Її Джімові! Багато щасливих годин провела вона, роздумуючи, що б таке подарувати йому на Різдво. Щось особливе, рідкісне, коштовне, хоч трохи гідне високої честі належати Джімові.

Між вікнами кімнати стояло трюмо. Можливо, вам ніколи не випадало дивитися в трюмо у восьмидоларовій мебльованій квартирі. Дуже худа і дуже рухлива людина, спостерігаючи швидко зміну своїх відображень у його довгих та вузьких дзеркалах, може дістати досить точне уявлення про свою зовнішність. Делла була струнка, і їй пощастило опанувати це мистецтво.

Вона раптом одійшла од вікна і зупинилась перед дзеркалом. Очі її сяяли, як діаманти, але за якихось двадцять секунд лице втратило свої кольори. Вона хуленько висмикнула шпильки і розпустила своє довге волосся.

У подружжя Джеймс Діллінгем Янг було дві речі, якими вони дуже пишалися. Одна — це золотий годинник Джіма, що належав колись його батькові та дідові, друга — волосся Делли. Якби цариця Савська жила в будинку навпроти, Делла часом, помивши голову, сушила б своє волосся біля вікна, щоб затьмарити блиск оздоб і коштовностей її величності. Якби цар Соломон був швейцаром у будинку, де вони жили, і зберігав би всі свої скарби в підвалі, Джім, проходячи повз нього, завжди діставав би свій годинник, щоб побачити, як Соломон рве собі бороду від заздросців.

Прекрасне волосся Делли розсипалось каштановими хвилями, сяючи, мов струмені водоспаду. Воно спадало нижче її колін і вкривало, наче плащем, майже всю її постать. Потім вона знову, нервуючи і поспішаючи, підбрала його. Завагавшись, постояла якусь мить нерухомо, і дві чи три сльози впали на потертий червоний килим.

Мерщій надіти старенький коричневий жакет і старенький коричневий капелюшок! Махнувши спідницею, Делла кинулася до дверей і вибігла з дому на вулицю, а в очах у неї ще поблискували діамантовими краплями сльози.

Вона зупинилась перед дверима з вивіскою: “М-м Софроні. Найрізноманітніші вироби з волосся”. Делла вибігла на другий поверх і спинилася, переводячи дух, серце її

швидко билося. Мадам Софроні була здоровенна білява жінка з сухими манерами.

— Чи не купите ви моє волосся? — спитала Делла.

— Я купую волосся, — відповіла мадам. — Зніміть капелюшок, треба подивитися, що за товар.

Знову заструменів каштановий водоспад.

— Двадцять доларів, — сказала мадам, звично зважуючи в руці волосся.

— Давайте мерщій, — промовила Делла.

Дві години після цього пролетіли на рожевих крилах — вибачайте за банальну метафору. Делла бігала по крамницях, шукаючи подарунок Джімові.

Нарешті знайшла. Безперечно, ця річ була створена для Джіма, і тільки для нього. Нічого схожого не було в жодній іншій крамниці, вона вже все перевернула там догори дном. Це був платиновий ланцюжок для кишенькового годинника, простий і строгий, він привертав увагу коштовністю матеріалу, з якого був зроблений, а не мішурним блиском — саме такими мають бути всі гарні речі. Він навіть був гідний годинника. Побачивши його, Делла відразу дійшла думки, що ланцюжок повинен належати Джімові. Він був такий, як Джім. Скромність і гідність — ці якості були у них обох. За ланцюжок довелося заплатити двадцять один долар. У Делли ще вісімдесят сім центів, і вона поспішила додому. З таким ланцюжком Джім у будь-якому товаристві зможе дістати свій годинник, глянути, котра година, бо хоч який чудовий був той годинник, а Джім іноді дивився на нього крадькома, бо висів він не на ланцюжку, а на старому шкіряному ремінці.

Коли Делла повернулася додому, її захоплення трохи вщухло, натомість з'явилися передбачливість та розсудливість. Вона дістала шипці для завивання, запалила газ і почала виправляти спустошення, вчинені великодушністю та любов'ю. А це завжди надзвичайно важка праця, дорогі друзі, велетенська праця.

За сорок хвилин її голова вкрилася дрібними кучериками і Делла стала дуже схожою на хлопчиська, що втік з уроків. Довгим, уважним і критичним поглядом вона глянула на себе у дзеркало.

“Якщо Джім не вб'є мене з першого погляду, — подумала, — то, глянувши вдруге, скаже, що я схожа на хористку

з Коні-Айленда¹. Але що, що могла б я зробити з одним долларом і вісімдесятьма сімома центами?!”

О сьомій годині кава була готова, а гаряча сковорода стояла на плиті, чекаючи, коли на ній смажитимуться котлети.

Джім ніколи не спізнився. Делла затиснула в руці платиновий ланцюжок і сперлася на краєчок стола біля вхідних дверей. Невдовзі вона почула його кроки внизу на сходах і на мить зблідла. Вона мала звичку звертатися до Бога з коротенькими молитвами з приводу всяких життєвих дрібниць і тепер швиденько зашепотіла:

— Господи, зроби, будь ласка, так, щоб я все ще сподобалася йому!

Двері відчинилися, Джім увійшов і причинив їх. Його худе обличчя було заклопотане. Бідолаха, в двадцять два роки він мав годувати сім'ю! Йому давно треба було купити нове пальто, і рукавичок у нього не було.

Джім увійшов і завмер, наче сетер, що збирається кинутися на перепелицю. Його очі спинилися на Деллі, в них був вираз, якого вона не могла зрозуміти, і їй стало страшно. Це не були ні гнів, ні здивування, ні докір, ні жах — жодне з тих почуттів, яких вона могла сподіватись. Він просто пильно дивився на неї, і на обличчі у нього був той дивний вираз.

Делла зіскочила з столу і кинулась до нього.

— Джім, милий, — вигукнула вона, — не дивись так на мене! Я обстриглась і продала волосся, бо я б не пережила, якби нічого не змогла подарувати тобі на Різдво. Воно знову виросте! Ти ж не гніваєшся, ні? Я повинна була це зробити. Волосся у мене росте дуже швидко. Поздоров мене з Різдвом, Джім, і будьмо щасливі. Ти ж навіть не знаєш, який гарний, чудовий подарунок я приготувала для тебе!

— Ти обстригла волосся? — насилу спитав Джім так, наче він не міг усвідомити цього очевидного факту, хоч його мозок напружено працював.

— Обстригла і продала його, — відповіла Делла. — Але ж я тобі все одно подобаюсь? Я ж така сама, тільки з коротким волоссям!

Джім здивовано оглянув кімнату.

¹ Коні-Айленд — центр розваг для простого народу Нью-Йорка.

— То, виходить, твого волосся вже нема? — спитав він з якимсь безглуздим виразом.

— І не шукай його, не знайдеш, — відповіла Делла, — кажу ж тобі: я його продала — обстригла і продала. Сьогодні Свят-вечір, Джім. Будь зі мною лагіднішим, це ж я зробила для тебе. Можливо, волосся на моїй голові і можна було б перелічити, — в гелосі раптом прозвучала глибока ніжність, — але ніхто й ніколи не зможе виміряти мою любов до тебе! Смажити котлети, Джім?

І Джім раптом наче прокинувся від важкого сну. Він обняв свою Деллу. Будьмо скромні — відвернімося на якихось десять секунд і займімося чимось іншим. Подумаймо, наприклад, яка різниця між вісьмома доларами на тиждень і мільйоном на рік? І математик, і мудрець дадуть неправильні відповіді. Волхви принесли коштовні дари, але серед них не було одного. Цей туманний натяк ми роз'яснимо пізніше.

Джим витяг з кишені свого пальта пакуночок і кинув його на стіл.

— Зрозумій мене правильно, Делл, — сказав він. — Ніяка стрижка, ніякі нові зачіски не примусять, щоб я розлюбив тебе, дівчинко. Але розгорни цей пакунок — і ти зрозумієш, чому я спершу трохи розгубився.

Білі спритні пальчики розірвали мотузку й папір. Пролунав крик захвату, а на зміну — ой леле! — прийшли, як то буває тільки у жінок, потоки сліз та зойки. Довелось негайно вдатися до всіх заспокійливих засобів, які тільки були у господаря квартири.

Річ у тому, що на столі лежали гребінці, набір гребінців — бічні й задній, — якими Делла давно милувалася на одній з Бродвейських вітрин. Чудові гребінці, справжні черепахові, прикрашені по краях дрібними коштовними каменями, і саме того відтінку, що пасував би до її волосся. Гребінці коштували дорого, вона знала це, і її серце давно вже нило від того, що не було ніякої надії купити їх. Тепер вони належали їй, але ж де ті коси, що їх прикрасили б ці довгождані гребінці.

А проте вона міцно притисла їх до грудей, підвела на решті затуманені сльозами очі, всміхнулась і промовила:

— У мене дуже швидко росте волосся, Джім!

Делла підскочила, як ошпарене котеня, і вигукнула:

— О, Господи!

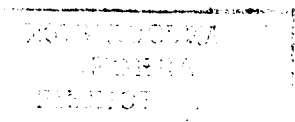
Джим ще не бачив такого чудового подарунка. Вона ху-тенько подала йому на долоні ланцюжок. Матовий кош-товний метал, здавалося, засяяв відбитим світлом її гарячої і щирої радості.

— Ну, правда ж гарний, Джим? Я обнишпорила все місто, поки знайшла його. Тепер ти можеш дивитись, котра година, хоч сто разів на день. Дай-но мені свій годинник. Я хочу побачити, який вигляд він матиме з ланцюжком.

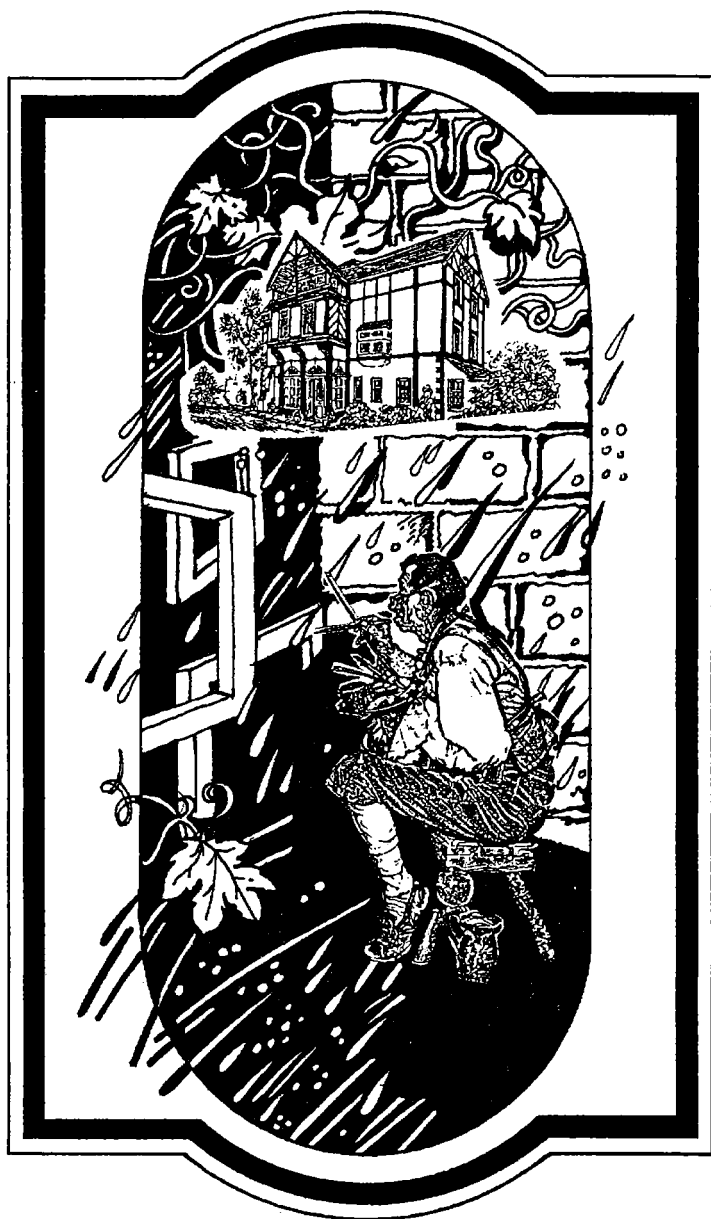
Але Джим не послухався — він ліг на кушетку, заклав руки під голову і всміхнувся.

— Делл, — сказав, — давай сховаємо свої подарунки до іншого часу. Вони занадто гарні, щоб так зразу ними ко-ристуватись. Я продав годинник, щоб купити тобі гребінці. А тепер, гадаю, пора смажити кофети.

Волхви, ті, що принесли дари немовляті у яслах, були, як ви знаєте, мудрі люди, надзвичайно мудрі люди. Вони винайшли звичай робити Різдвяні подарунки. Бо вони були мудрі, і дари їхні були мудрі, не виключено, що їх можна було навіть замінити, якщо траплялися два однакових по-дарунки. А я розповів вам історію про двох дурненьких дітей, які жили у восьмидоларовій квартирі і зовсім немуд-ро пожертвували одне для одного найдорожчими своїми скарбами. Але до відома мудреців наших днів слід сказати, що з усіх, хто робив подарунки, ці двоє були наймудріші. З усіх, хто приносить і приймає дари, наймудріші тільки такі, як вони. Це всюди так. Вони і є волхви.

ОСТАННІЙ ЛИСТОК

У невеличкому районі на захід від площі Вашингтона вулиці показалися й розбилися на вузькі смужки, що називаються проїздами. Ці проїзди утворюють химерні кути й повороти. Там одна вулиця перетинає навіть сама себе разів зо два. Якомусь художникові пощастило відкрити надзвичайно цінні властивості цієї вулиці. Уявімо собі, що збирач боргів з рахунком за фарби, папір та полотно, йдучи цим маршрутом, раптом стрічає самого себе, коли він уже повертається назад, не діставши в оплату жодного цента!

Отож людина мистецтва незабаром налетіла в старий чудернацький Грінч-Вілдж у пошуках вікон, що виходять на північ, гостроверхих дахів XVIII століття, голландських мансард і низької квартирної платні. Потім вони притягли туди з Шостої авеню кілька олов'яних кухлів та одну-дві жаровні й утворили “колонію”.

Студія Сью і Джонсі містилася на горішці присадкуватого цегляного будинку. Джонсі — пестливе від Джоанна. Одна дівчина приїхала з штату Мен, друга — із штату Каліфорнія. Вони познайомилися за тасьодотом у місцевому “Дельмоніко”¹, ресторанчику на Восьмій вулиці, побачили, що їхні погляди на мистецтво, салат з листя цикорію та широкі рукави цілком збігаються, і вирішили найняти спільну студію.

Це було в травні. А в листопаді холодний, невидимий пришеlecь, якого лікарі називають Пневмонією, почав бродити по колонії, торкаючись то одного, то другого своїми крижаними пальцями. По Іст-Сайду цей зарізяка розгулював сміливо, ішов швидко, вражаючи десятки жертв, але тут, у лабіринті вузьких, порослих мохом проїздів, на силу переставляв ноги.

Містера Пневмонію не можна було назвати благородним старим джентельменом. Для цього підтоптаного задишкуватого бовдура з червоними кулацюррами мініатюрна дівчина, недокрівна від каліфорнійських зефірів, навряд чи була

¹ Дорогий ресторан у центрі Нью-Йорка.

тією дівчиною, на яку дозволялося полювати. Проте він напосівся на неї, і тепер Джонсі, нездатна й поворухнутись, лежала на фарбованому залізному ліжку, дивлячись крізь невеличкі шибки голландського вікна на глуху стіну сусіднього мурованого будинку.

Одного ранку заклопотаний лікар порухом кошлатої сивої брови запросив Сью в коридор.

— У неї один шанс... ну, скажімо, з десяти, — повідомив він, збиваючи ртуть у термометрі. — І цей шанс полягає в тому, щоб вона хотіла жити. Та коли люди починають діяти в інтересах гробаря, то вся фармакопея — марнота. Ваша маленька подруга вже вирішила, що ніколи не одужає. Які в неї були наміри на майбутнє?

— Вона... вона хотіла намалювати коли-небудь Неаполітанську затоку, — сказала Сью.

— Намалювати? Дурниці! Чи нема у неї чогось такого, про що справді варто було б думати — наприклад, якогось хлопця?

— Хлопця? — перепитала Сью голосом, схожим на звук натягнутої струни. — Хіба хлопець вартий... ні, докторе, нічого такого немає.

— Ну, тоді це просто занепад сил, — підсумував лікар. — Я зроблю все, що тільки може наука, знарядям якої я є. Але коли мій пацієнт починає рахувати карети в своїй похоронній процесії, я скидаю з цілющої сили ліків п'ятдесят процентів. Якщо вам вдасться, щоб вона хоч раз спитала, який буде цієї зими новий фасон рукавів у пальтах, я зможу поручитися, що в неї буде один шанс не з десяти, а з п'яти.

Коли лікар пішов, Сью вибігла в майстерню й плакала в японську паперову серветку, аж доки та геть не розмокла. Потім узяла креслярську дошку і, насвистуючи веселий мотивчик, незалежно ввійшла до кімнати.

Джонсі, майже непомітна під ковдрою, лежала, повернувшись обличчям до вікна. Сью перестала насвистувати, подумавши, що Джонсі заснула.

Вона прилаштувала дошку й почала малюнок тушшю — ілюстрацію до журнального оповідання. Молоді художники мусять мостити свій шлях у Мистецтво, малюючи ілюстрації до журнальних оповідань, як і молоді автори пишуть для того, щоб вимостити собі шлях у Літературу.

Малюючи героя оповідання, ковбоя із штату Айдахо в елегантних штанах, з моноклем, Сью почула тихий шепіт, що повторився кілька разів. Вона швидко підійшла до ліжка.

Очі у Джонсі були широко розплющені. Дівчина дивилась у вікно й лічила — лічила в зворотному порядку:

— Дванадцять, — мовила вона і трохи згодом: — одинадцять, — потім: — десять і дев'ять, — а тоді, майже одночасно: — вісім і сім.

Сью стривожено подивилась у вікно. Що там лічити? Адже перед очима лише порожні безмежно похмурі подвір'я та глуха стіна цегляного будинку на відстані двадцяти футів. До половини тієї стіни видряпався старезний плющ, вузлуватий і підгнилий біля коріння. Холодний подих осені струсив з нього листя, й було добре видно, як майже голі галузки рослини чіпляються за потріскані цеглини.

— Що там таке, серденько? — спитала Сью.

— Шість, — ледь чутно мовила Джонсі. — Тепер вони падають швидше. Три дні тому їх було майже сто. Аж голова боліла рахувати. А сьогодні вже легко. Он іще один упав. Тепер лишилося тільки п'ять.

— П'ять чого, серденько? Скажи своїй Сьюді.

— Листків. На плющі. Коли впаде останній, я помру. Я знаю це вже три дні. Хіба лікар нічого тобі не сказав?

— Таких дурниць я ще ніколи не чула, — пирхнула Сью, чудово вдаючи зневагу. — Яке відношення має листя старого плюща до твого одужання? А ти ж, капосне дівчисько, так любила цей плющ! Не будь дурненькою. Бо ж іще сьогодні вранці лікар мені казав, що є всі шанси одужати, та й то скоро... стривай, як же він сказав?.. Він сказав, що в тебе десять шансів проти одного! А це майже стільки, як у кожного з нас у Нью-Йорку, коли їдеш у трамваї або проходиш повз новий будинок. Спробуй-но тепер з'їсти бульйону і дай твоїй Сьюді докінчити малюнок, щоб можна було продати його редакції і купити своїй хворій дівчинці портвейну, а собі, ненажері, свинячих котлет.

— Не треба більше купувати вина, — мовила Джонсі, не відриваючи погляду від вікна. — Он іще один полетів. А бульйону я не хочу. Залишилось усього чотири листочки. Я хочу, поки не стемніло, побачити, як одірветься останній. Тоді помру і я.

— Джонсі, люба, — сказала Сью, схиляючись над ліжком, — ти можеш пообіцяти мені, що заплющиш очі й не дивитимешся у вікно, поки я закінчу роботу? Я повинна здати ці малюнки завтра. Мені потрібне світло, інакше я опустила б штору.

— А чи не могла б ти малювати в іншій кімнаті? — холодно спитала Джонсі.

— Краще я побуду біля тебе, — відповіла Сью. — До того ж я не хочу, щоб ти весь час дивилась на ті дурні листки.

— Тоді скажи мені, коли закінчиш, — заплющуючи очі, попросила Джонсі, бліда й непорушна, мов повалена статуя, — бо я хочу побачити, як упаде останній листок. Я стомилася чекати. Стомилася думати. Мені хочеться розслабитись, ні за що не триматися й полетіти — дедалі нижче — як один з отих нещасних, виснажених листків.

— Спробуй заснути, — порадила Сью. — Мені треба покликати сюди Бермана, щоб намалювати з нього відлюдька-золотошукача. Я вийду на хвилинку, не більше. А ти лежи й не рухайся, поки я не повернуся.

Старий Берман був художником і жив на першому поверсі під ними. Йому вже перевалило за шістдесят, і борода в нього, як у скульптури Мікеланджело “Мойсей”, кільцями спускалася з його голови сатира на тіло карлика. В мистецтві Берман був невдахою. Сорок років тримав він у руках пензель, але й на крок не наблизився до своєї Музи, щоб хоч торкнутися краю її мантиї. Він весь час збирався створити шедевр, але навіть не почав над ним роботи. Уже кілька років, як він не малював нічого, крім якоїсь мазанини — вивісок та реклам. На шматок хліба він заробляв, позуючи тим молодим художникам з колонії, які не могли платити натурникові-професіоналу. Він занадто багато пив і ще не облишив балачок про свій майбутній шедевр. Що ж до всього іншого, то це був буркітливий дідок, який нещадно знущався з усякої делікатності, в кому б вона не виявлялась, і дивився на себе як на сторожового пса, спеціально поставленого захищати молодих художниць у студії нагорі.

Сью застала Бермана, від якого дуже тхнуло ялівцівкою, в його тьмяно освітленій комірчині внизу. В кутку стояв мольберт з підрамником, на якому було натягнуто чисте

полотно, що вже двадцять п'ять років чекало перших штрихів шедевра. Сью розповіла старому про химери Джонсі й про свої побоювання відносно того, як би її подруга, легенька й тендітна, немов листок, не відлетіла від них, коли зв'язок із світом у неї ще послабшає.

Старий Берман з червоними очима, які помітно сльозилися, галасливо виявив свою зневагу, знущаючись із таких ідіотських вигадок.

— Що, — кричав він з жакливим німецьким акцентом, — хіба ще є такі дурні, щоб умирати через листя, яке осипається з клятого плюща? Вперше чую. Ні, не хочу позувати для вашого йолопа відлюдька! Як це ви дозволяєте їй забивати голову такими нісенітницями? Ах, маленька бідолашна міс Джонсі!

— Вона дуже хвора й зовсім знесилена, — сказала Сью, — а від високої температури ще наче й схибнула, бо в голові у неї повно всяких химер. Гаразд, містере Берман, якщо не хочете позувати мені, то й не треба. Просто я думаю, що ви гидкий старий... старий базіка.

— Ви справжня жінка! — загорлав Берман. — Хто каже, що я не хочу позувати? Ану вперед. Я йду з вами. Півгодини я намагаюся пояснити, що готовий позувати. Боже мій! Тут зовсім не те місце, щоб хворіти такій гарній дівчині, як міс Джонсі. Колись я намалюю шедевр, і ми всі виберемося звідси. Йй-бо, виберемося!

Джонсі спала, коли вони піднялися нагору. Сью опустила штору аж до підвіконня й знаком веліла Берманові пройти в іншу кімнату. Там вони зупинилися біля вікна й з острахом подивилися на плющ. Потім мовчки перезирнулися. Надворі вперто йшов холодний дощ із снігом. Берман у старій синій сорочці, зображаючи відлюдька-золотошукача, всівся на перекинутому догори дном чайнику, що правив за скелю.

Наступного ранку, прокинувшись після короткого сну, Сью побачила, що Джонсі не зводить сумних, широко розплющених очей із опущеної зеленої штори.

— Підніми її, я хочу подивитися, — пошепки наказала Джонсі.

Сью стомлено послухалась.

Неймовірна річ! Цілу ніч періщив дощ і шаленів рвучкий вітер, а на цегляній стіні ще виднів листок плюща.

Один-єдиний. Темно-зелений біля стебла, але з жовтизною тління й розкладу по зубчастих краях, він хоробро тримався на галузці за двадцять футів від землі.

— Це останній, — мовила Джонсі. — Я думала, він неодмінно впаде вночі. Я чула, який був вітер. Сьогодні він упаде, тоді й я помру.

— Та Бог з тобою! — сказала Сью, схилиючись змученим обличчям над подушкою. — Подумай хоч би про мене, якщо не хочеш думати про себе. Що буде зі мною?

Джонсі не відповіла. Душі, яка лаштується вирушити в далеку таємничу подорож, усе на світі стає чуже. Невідчепна думка про смерть опановувала Джонсі дедалі дужче, в міру того, як одна по одній слабшали ниточки, що зв'язували її з подругою і всім земним.

День повільно минув, але навіть у присмерку вони бачили на тлі цегляної стіни, що самотній листок плюща тримається на своїй ніжці. А потім, коли настала ніч, знову зірвався північний вітер, знов у вікна періщив дощ, тарабанячи по низьких голландських карнизях.

Коли розвидніло, Джонсі безжально звеліла підняти штору.

Листок плюща був на своєму місці.

Джонсі лежала й довго дивилась на нього. А потім озвалася до Сью, яка на газовій плитці розігрівала для неї курячий бульйон.

— Я була поганим дівчиськом, — сказала Джонсі. — Щось примусило цей останній листок залишитись там, де він є, щоб показати, яка я була гидка. Це гріх — бажати вмерти. Тепер ти можеш дати мені трохи бульйону й молока з портвейном... Або ні, принеси спочатку дзеркало, потім обклади мене подушками — я сидітиму й дивитимусь, як ти готуєш їсти.

Через годину вона сказала:

— Сюді, я сподіваюсь намалювати коли-небудь Неаполітанську затоку.

Удень прийшов лікар, і Сью, проводжаючи його, знайшла привід вийти в коридор.

— Шанси рівні, — сказав лікар, потискуючи худеньку тремтячу руку Сью. — Гарний догляд — і ви виграєте. А тепер я повинен навідатися ще до одного хворого, тут уни-

зу. Його прізвище Берман, здається, художник. Теж пневмонія. Він старий, німецький, а хвороба в тяжкій формі. Надії ніякої, але сьогодні його заберуть до лікарні, там йому буде зручніше.

Наступного дня лікар сказав Сью:

— Небезпека минула. Ви перемогли. Тепер харчування й догляд — і більше нічого не треба.

А надвечір того ж дня Сью підійшла до ліжка, де лежала Джонсі, умиротворено плетучи дуже синій і зовсім непотрібний вовняний шарф, і однією рукою — разом з подушками та плетивом — обняла подругу.

— Мені треба щось тобі розповісти, біле мишенятко, — сказала вона. — Сьогодні в лікарні від запалення легенів помер містер Берман. Він хворів тільки два дні. Позавчора вранці двірник знайшов старого в його кімнаті безпорадного від страждань. Його черевики й одяг геть промокли й були холодні, як лід. Ніхто не міг збагнути, куди він ходив такої жажливої ночі. Потім знайшли ліхтар, який ще горів, драбину, перетягнуту в інше місце, кілька розкиданих пензлів і палітру, на якій було змішано зелену та жовту фарби. А тепер подивись у вікно, люба, на останній листок плюща. Тебе не дивувало, що він ні разу не затремтів і не колихнувся від вітру? Ах, сонечко, це і є шедевр Бермана, він намалював його тієї ночі, коли впав останній листок.

ПОКІ ЧЕКАЄ АВТОМОБІЛЬ

Коли почало смеркати, в цей затишний куток невеличкого тихого парку знов прийшла дівчина в сірій сукні. Вона сіла на лаву й розгорнула книжку, бо ще з півгодини можна було розібрати літери.

Повторюємо: сукня на ній була сіра й досить простенька — простенька настільки, щоб не впадала в око бездоганність фасону і крою. Негуста вуаль оповивала схожий на тюрбан капелюшок і спадала на обличчя, що сяяло спокійною досконалою красою. Дівчина приходила сюди о цій порі і вчора, й позавчора, і хтось був, хто це бачив.

Юнак, який знав про це, блукав поблизу, приносячи жертви великому ідолові — випадкові, і сподіваючись на його прихильність. І юнакові надії збулися: дівчина, перегортаючи сторінку, не втримала книжки, вона впала, відлетівши мало не на два кроки від лави.

Юнак миттю кинувся до книжки, підняв її і віддав власниці, суворо дотримуючись того особливого стилю, що процвітає в парках та інших громадських місцях і являє собою суміш галантності й надії, приборкуваних почуттям пошани до постового полісмена. Приємним голосом юнак наважився висловити кілька міркувань про погоду — звичайна тема, що допомагає почати знайомство, але нерідко стає причиною всяких нещасть, — і замовк, чекаючи вирішення своєї долі.

Дівчина неквапливо окинула поглядом його скромний охайний костюм і обличчя, що не вирізнялося нічим особливим.

— Можете сісти, якщо хочете, — сказала вона протяглим, звучним контральто. — Справді, сідайте, мені навіть приємно буде побалакати. Читати вже темно.

Раб випадку радо сів біля неї на лаву.

— Чи відомо вам, — спитав він, удаючись до форми, якою оратори звичайно вікривають у парку мітинг, — що ви найдивовижніша дівчина з усіх, яких я коли-небудь бачив? Я ще вчора не зводив з вас очей. Невже ви, моя люба, не помітили, що ваші гарненькі оченята вразили декого в самісіньке серце?

— Хоч би хто ви були, — мовила дівчина крижаним тоном, — але прошу вас не забувати, що я — леді. Я вибачаю вам ваші слова, бо вони, без сумніву, є наслідком непорозуміння. Може, у вашому колі й заведено думати, що коли дівчина запрошує сісти поруч, то цим вона дає право називати себе “моя любя”. Але якщо це так, то я беру своє за прощення назад.

— Вибачте мені, будь ласка, — благально вигукнув молодик. Самовдоволений вираз його обличчя змінився на покайний і покірливий. — Я дуже винен перед вами, але... знаєте, в парку часто гуляють дівчата, які, розумієте... ні, ви, звісно, цього не розумієте... але...

— Облишмо цю тему, будь ласка. Звісно, я це розумію. Ви краще розкажіть мені ось про цих людей, що сновигають в усіх напрямках, по всіх цих доріжках. Куди вони йдуть? Куди поспішають? І чи вони щасливі? Як ви гадаєте?

Юнак миттю втратив грайливий тон. Він не розумів, яку роль йому призначено, і надумав поки що зайняти очікувальну позицію.

— Так, цікаво стежити за ними, — відповів він, вирішивши нарешті, що вловив настрій своєї співрозмовниці. — Чудесна загадка. Одні йдуть вечеряти, інші... гм... інші в якісь інші місця. Хотілося б знати, як вони живуть, що переживають.

— Саме це мене зовсім не цікавить, — сказала дівчина. — Я приходжу сюди посидіти тільки для того, щоб почути, як б'ється велике серце людства. Моє життя тече в середовищі, де ніколи не чути його ударів. Скажіть, чи здогадуєтесь ви, чому я так розмовляю з вами, містере...

— Паркенстекер, — підказав юнак, глянувши на неї очима, в яких світилося запитання і надія.

— Е ні, — сказала дівчина і, всміхаючись, посварилася на нього гарненьким пальчиком, — це прізвище надто добре всі знають. Так важко перешкодити газетам друкувати деякі прізвища. І навіть портрети. Ця вуалетка й капелюшок моєї покоївки дають мені можливість зберегти “інкогніто”. Коли б ви тільки знали, як шофер дивиться на мене, вважаючи, що я не помічаю його поглядів. Адже небагато таких прізвищ, які, так би мовити, належать до свята святих нашої країни. П'ять чи шість, не більше, і моє завдяки

випадкові народження — серед них. Я кажу все це вам, містєре Стекенпот...

— Паркенстекер, — несміливо поправив хлопець.

— ...кажу, містєре Паркенстекер, тому що мені захотілося хоч раз у житті поговорити із звичайною людиною, людиною, не зіпсованою нікчемним блиском багатства і свідомістю свого так званого “високого суспільного становища”. О, ви не повірите, як мені набридли гроші. Весь час гроші, гроші й гроші! А як я стомилася від тих, хто оточує мене! Це якісь маріонетки, всі на один копил. Мене аж нудить від розваг, коштовностей, виїздів, товариства, розкоші.

— А мені завжди здавалося, — нерішуче мовив юнак, — що гроші — річ приємна.

— Зрозуміло, приємно жити в достатку. Та коли у тебе стільки мільйонів, що... — Вона закінчила фразу розпачливим жестом. — Усе це страшенно одноманітно і скоро набридає. Катання, обіди, театри, бали, вечори. І на всьому позолота надмірного багатства. Часом навіть дзенькіт льоду в моєму келиху з шампанським дратує мене до божевілля.

Містер Паркенстекер, здавалося, слухав її дуже зацікавлено.

— Я завжди любив, — сказав він, — читати і слухати про життя багатів і великосвітського товариства. Мабуть, я трошки сноб. Але я люблю мати точне уявлення про все, і, знаєте, мені завжди здавалося, що не лід кладуть у шампанське, а навпаки, пляшку з шампанським ставлять у лід.

Дівчина засміялася мелодійним сміхом — його зауваження, очевидно, неабияк її потішило.

— Річ у тому, — пояснила вона поблажливо, — що ми, люди заможного класу, часто розважаємось тим, що порушуємо загальноновизнані норми. Нині модно класти лід у шампанське. Це дивацтво ввійшло у звичай після обіду в Уолдорфі, даного на честь якогось татарського князя. Але скоро, мабуть, вигадують і ще щось. Ну от, наприклад, на цьому тижні на званому обіді на Медісон-авеню біля кожного прибору поклали зелену замшеву рукавичку, яку всі надівали, коли їли оливки.

— Тепер я бачу, — смиренно згодився молодик, — що всі ці тонкощі, всі розваги високого товариства нам, простим людям, невідомі.

— Іноді, — вела дівчина далі, легеньким кивком голови прийнявши його слова про необізнаність із життя високого товариства, — іноді мені спадає на думку, що якби я могла покохати, то тільки чоловіка нижчого за мене своїм соціальним станом. Трударя, а не неробу. Але, безперечно, вимоги кастовості й багатства виявляться сильніші за мої нахили. Зараз мені докучають двоє. Один — німецький можновладний герцог. Кажуть, ніби такої буйної вдачі і такий безжалісний, що довів свою жінку до божевілля. Другий претендент — англійський маркіз, такий бундючний та користолюбний, що я, мабуть, віддам перевагу жорстокості герцога. Але нащо я все це вам розповідаю, містєре Покенстекер?

— Паркенстекер, — ледь чутно поправив юнак. — Ви не уявляєте собі, як я ціню ваше довір'я.

Дівчина подивилась на нього холодним, байдужим поглядом, що недвозначно підкреслив різницю в їхньому суспільному становищі.

— Яка у вас професія, містєре Паркенстекер? — спитала вона.

— О, дуже скромна. Але я маю надію досягти дечого в житті. Скажіть, ви не жартували, коли говорили, що могли б покохати чоловіка, біднішого за вас?

— Звичайно, я говорила серйозно, але ж я сказала “могла б”, а тут, ви ж бачите, і великий герцог, і маркіз. Певна річ, ніяка професія не видалась би мені скромною, аби сама людина мені подобалась.

— Я працюю в ресторані, — оповістив містєр Паркенстекер. Дівчина трохи здригнулась.

— Але ж ви не офіціант? — спитала вона майже з благоанням у голосі. — Звісно, будь-яка праця благородна, тільки розумієте, особисте обслуговування, лакеї і...

— Ні, я не офіціант, я касир у... — Навпроти, на вулиці, що тяглася по другий бік парку, яскраво сяяла вивіска “Ресторан”. — Он бачите, у тому ресторані.

Дівчина глянула на маленький годинник на браслеті тонкої роботи й поспішно підвелася. Вона положила свою книжку у гарненьку сумочку, що висіла біля пояса й була трохи замала для книжки.

— А чого ж ви зараз не на роботі? — спитала дівчина.

— Сьогодні я працюю в нічній зміні, — відповів молодик, — у мене ще є вільна година. Але ж це не остання наша зустріч? Чи можу я сподіватись побачитися з вами?

— Не знаю. Можливо. Але навряд, щоб мені захотілося прийти сюди ще раз. Ну, я поспішаю. Сьогодні треба бути на званому обіді, потім лежати у театрі... ах, знову те саме. Ви, може, помітили на розі біля парку білий автомобіль?

— З червоними колесами? — спитав хлопець, замислено нахмуривши брови.

— Так. Я завжди їжджу в цьому авто. П'єр зараз чекає на мене біля входу. Він певен, що я купую щось у магазині по той бік парку. Уявляєте, яка це неволя, а не життя, коли доводиться обдурювати навіть власного шофера? До побачення.

— Вже зовсім темно, — сказав містер Паркенстекер, — а в парку вештається стільки всяких нахаб. Дозвольте мені про- вести...

— Якщо ви хоч трохи зважаєте на мої бажання, — твердо відказала дівчина, — то сидітимете на цій лаві ще хвилин десять після того, як я піду. Не те що я вам не довіряю, але ж ви, мабуть, знаєте, що на автомобілях звичайно ставлять монограму власника... Ну, ще раз до побачення.

Швидкою ходою, проте з гідністю, вона рушила темною алеєю. Молодий чоловік дивився вслід граціозній постагі. Ось вона вийшла з парку на тротуар і пішла до рогу, де стояв автомобіль. Тоді він, не вагаючись, по-зрадницькому, почав скрадатися поміж дерев і кущів парку, назирці за дівчиною, йдучи паралельно по вулиці, якою йшла вона.

Дійшовши до рогу, дівчина обернулася, мимохідь глянула на автомобіль і, поминувши його, перетнула вулицю. Під захистом кеба, що стояв біля парку, хлопець спокійно стежив за кожним її рухом. Пройшовши трохи протилежним тротуаром, вона ввійшла в ресторан з яскравою вивіскою. Це був один з тих ресторанів, де все блищить, де все пофарбовано білою фарбою, де всюди скло і де можна дешево й смачно пообідати. Дівчина пройшла через увесь зал і зникла десь у глибині ресторану, звідки невдовзі повернулася, але вже без капелюшка й вуалетки.

Каса ресторану містилась одразу ж біля скляних вхідних дверей. Руда дівчина, що сиділа за нею, встала з табурета й

значуще подивилась на годинник. Дівчина в сірій сукні сіла на її місце.

Молодик засунув руки в кишені й повільно пішов назад. На розі він зачепив ногою маленьку книжку, що валялася на землі. По яскравому малюнку він упізнав книжку, яку читала дівчина в сірому. Неуважно підняв її і побачив, що то були “Нові казки Шехерезади” Стівенсона. Хлопець кинув її в траву і трохи постояв у нерішучості. Потім сів у білий автомобіль з червоними колесами, відкинувся на подушки і сказав шоферові трое слів:

— До клубу, Анрі.

ВОЖДЬ ЧЕРВОНОШКИРИХ

Здавалося, що це вигідне діло. Але не кваптеся, дайте я вам усе розповім. Ми вдвох — Білл Дрісколл і я — були на Півдні, в штаті Алабама. Це там нам прийшла в голову думка про викрадення дітей. Як казав потім Білл, це сталося “в момент тимчасового потьмарення розуму”; але здогадалися ми про це значно пізніше.

Є там таке собі містечко, пласке, як млинець, і, певна річ, зветься воно Вершина. Жителі його — неполохлива і самовдоволена порода селян, які завжди юрмами збираються на сільських святах.

У нас із Біллом було близько шестисот доларів об'єднаного капіталу, а треба було ще рівно дві тисячі, щоб зайнятися перепродажем земельних ділянок у Західному Іллінойсі. Ми все обговорили, сидючи на східцях перед дверима готелю. Чадолубство, казали ми, сильно розвинене у напівсільських місцевостях. І тому, та ще й з інших причин, викрадення краще було б здійснити саме тут, а не в радіусі дії газет, які розсилають усюди переодягнених своїх репортерів, створюючи непотрібний розголос. Ми знали, що Вершина не могла б послати в погоню за нами нічого страшнішого, ніж констеблів, можливо, кількох сентиментальних собак-шукачів і двох-трьох викривальних заміток у “Щотижневому бюджеті фермера”. Здавалося, має бути непогано.

Ми вибрали своєю жертвою єдиного сина одного з багатих городян на прізвище Ебенезер Дорсет. Батько — людина солідна і скупа — полюбляв прострочені закладені речі, був ревним і чесним збирачем пожертвувань у церкві. Син — хлопчисько років десяти, з обличчям у ластовинні і волоссям такого кольору, як ото обкладинка журналу, що його купують у кіоску, поспішаючи до поїзда. Ми з Біллом сподівалися, що за викраденого сина нам пощастить витягти з Ебенезера дві тисячі доларів до останнього centa. Але заждіть, я вам усе розповім.

Приблизно за дві милі від містечка стоїть невелика гора, вкрита густою кедриною. На другому схилі цієї гори є печера. Там ми склали провізію.

Якось увечері, після заходу сонця, ми проїхали в шарабані повз будинок старого Дорсета. Хлопчисько був на вулиці і кидав камінням у котеня, що сиділо на паркані.

— Гей, хлопчику! — озвався Білл. — Хочеш цукерок і покататися.

Хлопчисько поціливі Біллу в самісіньке око куском цеглини.

— Це обійдеться старому в п'ятсот доларів, — сказав Білл, перелазячи через колесо.

Хлопчисько бився, як бурий ведмідь середньої ваги, але ми все-таки заштовхнули його на дно шарабана і поїхали. Відвезли хлопця в печеру, а коня я прив'язав у кедрині. Коли зовсім стемніло, я одвіз шарабан у невеличке село, де ми його наймали, милі за три від нас, а звідти прогулявся пішки назад до гори.

Коли я прийшов, Білл заліплював пластиром синці і садна на своїй фізіономії. За великою скелею біля входу до печери горіло вогнище і хлопець з двома яструбиними перами у своєму рудому волоссі стежив, як кипить кава у казанку. Підходжу ближче, а він націливі на мене палицю і каже:

— А, клятий блідолиций, ти насмілився прийти у табір Вождя Червоношкірих, грози рівнин?

— Зараз він ще нічого, — каже Білл, закачуючи штани і оглядаючи синці на ногах. — Ми граємо в індіанців. Цирк порівняно з нами — все одно, що види Палестини у проєкційному ліхтарі. Я старий мисливець Хенк, полонений Вождя Червоношкірих, і завтра на світанку з мене мають зняти скальп. Святий Джеронімо! Цей хлопець дуже брикається!

Так, здавалося, що хлопчисько почував себе тут чудово. Йому подобалося жити за містом, у печері, він геть забув, що сам полонений. Мене він зразу ж охрестив Зміїним Оком та Шпигуном і оголосив, що, коли його хоробрі воїни повернуться з походу, мене, тільки-но заїде сонце, засмажать на вогнищі.

Потім ми сіли вечеряти, і хлопчисько, напхавши повен рот бекону та хліба, почав базікати. Він виголосив щось на зразок застольної промови приблизно такого змісту:

— Мені тут дуже подобається. Досі я ніколи не жив у лісі, але одного разу у мене був ручний опосум, а недавно був

день народження і мені стукнуло дев'ять років. Ненавиджу ходити до школи. Шури зжерли шістнадцять яєць рябої курки тітки Джіммі Телбота. А чи є тут у лісі справжні індіанці? Я хочу ще підливи. Вітер дме тому, що дерева хитаються? У нас було п'ятеро цуценят. Хенк, а чого у тебе такий червоний ніс? У мого батька сила-силенна грошей. А зірки гарячі? В суботу я двічі побив Еда Уокера. Не люблю дівчат! Жабу так просто не впіймаєш, треба ловити на мотузок. Бики ре-вуть чи ні? А чому апельсини круглі? А ліжка, щоб спати, у вас є в цій печері? У Амоса Меррея шість пальців на нозі. Папуги можуть говорити, а мавпи і риби ні. Дюжина — скільки це буде?

Кожні кілька хвилин він згадував, що він Червоношкірий, і, схопивши дрюка, який заміняв йому рушницю, підкрадався навшпиньки до входу в печеру поглянути, чи нема поблизу розвідників, ненависних блідолицих. Час од часу він викрикував свій бойовий клич, від якого старий мисливець Хенк тремтів усім тілом. Цей хлопчисько зразу ж залякав Білла.

— Вождь Червоношкірих, — кажу я йому, — а додому тобі не хочеться?

— А що там робити? — питає він. — Дома нема нічого веселого. Я дуже не люблю школу. Мені подобається жити в лісі. Ти не відведеш мене назад додому, Зміїне Око?

— Поки що ні, — кажу. — Ми ще поживемо тут, у печері.

— Добре, — каже він. — Це просто чудово! Ніколи в житті мені не було так весело!

Ми полягали спати годині об одинадцятій. Розстелили на землі кілька ковдр, поклали посередині Вождя Червоношкірих, самі полягали з обох боків від нього. Ми зовсім не боялися, що він утече. Він не давав нам заснути години три: тільки-но щось трісне в кущах або зашелестить листя, його юна уява одразу ж малювала йому банду розбійників, яка підкрадається до печери, — тоді він підстрибував, хавпався за свою рушницю і кричав Біллу чи мені у вухо: “Тихше, приятелю!” Я заснув тривожним сном і уві сні бачив, ніби мене викрав і прикував ланцюгами до дерева лютий пірат з рудим волоссям.

На світанку мене збудив страшний вереск Білла. Це не були крики, чи виття, чи гикання, чи ревіння, яких можна

було сподіватися від голосових зв'язок чоловіка, — ні, це був просто непристойний, жахливий, пронизливий вереск, так верещать жінки, коли побачать привид або гусінь. Страшно чути, як на світанку в печері нестримно верещить сильний, гладкий і відчайдушний чоловік.

Я схопився, щоб побачити, що діється. Вождь Червоношкірих сидів у Білла на грудях, ухопивши однією рукою його за волосся. В другій руці він тримав гострого ножа, яким ми звичайно різали бекон, і діловито й недвозначно намагався зняти з Білла скальп, виконуючи вирок, який виніс йому вчора увечері.

Я відібрав у хлопчиська ножа і примусив його знову лягти. Проте саме з цього моменту дух Білла був зломлений. Він ліг на своєму краї постелі, одначе відтоді вже ніколи не спав, поки хлопець був з нами. Я трохи задрімав, але перед сходом сонця згадав, що Вождь Червоношкірих обіцяв, як тільки зійде сонце, засмажити мене на вогнищі. Я не нервував і не боявся, та все-таки підвівся, закурив люльку і прихилився до скелі.

— Чого це ти так рано прокинувся, Семе? — спитав Білл.

— Я? — перепитую. — Щось у мене плече болить. Думаю, якщо посиджу, то, може, легше стане.

— Брехун ти, — каже Білл. — Боїшся. Він обіцяв спалити тебе, як зійде сонце, і ти боїшся, що він це зробить. І зробив би, якби знайшов сірника. Хіба це не жахливо, Семе? Невже ти думаєш, що хтось платитиме гроші за те, щоб повернути додому таке чортеня?

— Авжеж, — кажу я. — Саме таких хуліганів завжди до безтями люблять батьки. А тепер ви з Вождем вставайте і варіть сніданок, а я піднімусь на гору і зроблю розвідку.

Я зійшов на вершину маленької гори і окинув поглядом місцевість довкола. З того боку, де місто, я сподівався побачити, як натовп дужих фермерів, озброєних косами та вилами, розшукує підлих викрадачів дітей. А натомість побачив мирний пейзаж, на якому вирізнявся тільки якийсь чоловік, що орав сивим мулом. Ніхто не обмацував баграми дно річки, не видно було і вершників, які роз'їжджали б туди й сюди, повідомляючи безугішних батьків, що досі нічого не знайдено. Сонний лісовий спокій наповнював ту частину Алабами, яка була перед моїми очима.

— Може, ще не помітили, що вовки вкрали ніжне ягнятко з кошари. Боже, допоможи вовкам! — сказав я і почав спускатися з гори снідати.

Підійшовши до печери, я побачив, що Білл, важко дихаючи, притулювся до скелі, а хлопець цілиться кинути в нього каменюку завбільшки майже з кокосовий горіх.

— Він засунув гарячу картоплину мені за комір, — пояснів Білл, — а потім роздав її ногою. Я нам'яв йому вуха. Рушниця з тобою, Семе?

Я відібрав у хлопця камінь і так-сяк уладнав цю суперечку.

— Я тобі це запам'ятаю, — каже хлопчисько Біллові. — Ніхто і ніколи не бив Вождя Червоношкірих, не поплатившись за це. Стережись тепер!

Після сніданку хлопець виймає з кишені клаптик шкіри, обмотаний шворкою, і виходить з печери, розмотуючи її.

— Що це він тепер замишляє? — непокоїться Білл. — Семе, ти не думаєш, що він утече?

— Цього можна не боятись, — відповідаю я. — Він, здасться, не такий уже домосід. Але нам треба вже розробляти якийсь план щодо викупу. В містечку непомітно великого хвилювання з приводу його зникнення; можливо, вони ще не усвідомили, що його нема. Рідні, може, думають, що хлопець провів ніч у тітки Джейн або у когось із сусідів. У всякому разі сьогодні його почнуть шукати. Увечері ми пошлемо листа батькові і зажадаємо дві тисячі доларів за повернення сина.

У цю мить ми почули щось, наче бойовий клич — такий клич, певно, видав колись Давид, нокаутувавши чемпіона Голіафа. Виявляється, Вождь Червоношкірих витяг з кишені пращу і тепер розкручував її над головою.

Я нахилився й почув важкий глухий стук і щось, наче зітхання коня, коли з нього знімають сідло. Чорний камінь, завбільшки з яйце, влучив Біллові якраз позаду лівого вуха. Він весь якимось обм'як і впав прямо у вогнище, на каструлю з гарячою водою для миття посуду. Я витяг його і з півгодини поливав йому голову холодною водою.

Мало-помалу Білл отямився, підвівся, помацав себе за вухом та й каже:

— Семе, знаєш, хто мій улюблений герой в Біблії?

— Зажди, — кажу я. — Потроху опритомнієш.

— Цар Ірод, — каже він. — Ти ж не підеш, не залишиш мене тут самого, Семе?

Я вийшов з печери, піймав хлопчиська і тряс доти, доки всі його веснянки не заторохкотіли одна об одну.

— Якщо ти будеш погано поводитись, — кажу йому, — я тебе зараз же відішлю додому. Ну, слухатимешся чи ні?

— Я тільки пожартував, — відповідає він, похнюпившись. — Я й не думав кривдити старого Хенка. А за що він мене вдарив? Я добре поводитимусь, Зміїне Око, якщо ти не відішлеш мене додому і дозволиш мені сьогодні грати в розвідників.

— Я не знаю, що то за гра, — кажу. — Це ви вирішуйте з містером Біллом. Сьогодні ви гратимете вдвох. Я зараз піду ненадовго в деяких справах. Тепер іди в печеру, помирись із ним, попроси вибачення за те, що ти його вдарив, а ні, то зараз же підеш додому.

Я примусив їх потиснути один одному руки, а потім одвів Білла вбік і сказав, що йду у невеличке село Поплар-Ков, за три милі від печери, і з'ясую, що у містечку говорять про вкрадення хлопця. Крім того, я думаю, що краще надіслати сьогодні ж старому Дорсету безпечальний лист з вимогою викупу, повідомляючи в ньому, як той викуп треба заплатити.

— Знаєш, Семе, — каже Білл, — я готовий іти за тобою у вогонь і воду, я й оком не повів би під час землетрусу, гри в покер, вибухів динаміту, поліцейських облав, нападів на поїзди і циклону. Я ніколи нічого не боявся, поки ми не викрили цю ракету, яку чомусь називають хлопцем. Він мене доконав. Ти ж не залишиш мене з ним надовго, Семе?

— Я повернуся десь після полудня, — кажу я. — Твоє завдання розважати і заспокоювати дитину, поки я прийду. А тепер напишімо старому Дорсету листа.

Білл і я взяли папір та олівець і почали складати листа, поки Вождь Червоношкірих, загорнувшись у ковдру, важно походжав туди й сюди, охороняючи вхід до печери. Білл слізно умовляв мене призначити викуп тільки півтори тисячі доларів замість двох.

— Я зовсім не намагаюсь принизити прославлені з моральної точки зору батьківські почуття, але ми маємо справу з людьми, а яка людина віддасть дві тисячі доларів за цього обсіпаного ластовинням дикого kota! Я хотів би ризикнути: хай буде півтори тисячі доларів. Різницю можемо віднести за мій рахунок.

Щоб втішити Білла, я погодився, і ми з ним разом склали такого листа:

“Ебенезеру Дорсету, есквайру.

Ми надійно сховали вашого сина далеко від міста. Будь-які спроби знайти його — ваші чи навіть найдосвідченіших детективів — марні. Остаточні і єдині умови, на яких ви можете повернути собі його, такі: ми вимагаємо за його повернення півтори тисячі доларів великими купюрами; гроші мають бути сьогодні опівночі на тому ж місці і в тій же коробочці, що й ваша відповідь, — де саме, буде сказано нижче. Якщо ви згодні на ці умови, пошліть вашу письмову відповідь з ким-небудь сьогодні о пів на дев'яту вечора. За бродом через Совиний струмок по дорозі на Поплар-Ков є три великих дерева на відстані близько ста ярдів одне від одного, біля самої огорожі пшеничного поля праворуч. Під стовпом цієї огорожі, проти третього дерева, буде сховано картонну коробочку.

Ваш посланець покладе відповідь у цю коробочку і негайно повернеться до міста.

Якщо ви спробуєте нас видати або не виконаєте вимог, які ми виклали, то більше ніколи не побачите свого сина.

Якщо заплатите гроші, як ми цього вимагаємо, він повернеться до вас живий і здоровий через три години. Ці умови остаточні, і, якщо ви їх не приймете, ніяких спроб встановити з вами зв'язок ми не робитимемо.

Два відчайдушних чоловіки”.

Я надписав адресу Дорсета, поклав листа в кишеню і вже зібрався рушити, коли цей хлопчисько підходить до мене і каже:

— Ей, Зміїне Око, ти казав, що мені можна грати у розвідників, поки тебе не буде.

— Грай собі, — відповідаю. — Ось містер Білл з тобою пограє. А що воно за гра така?

— Я розвідник, — пояснює Вождь Червоношкірих, — і повинен скакати до укріплення, щоб попередити поселенців про те, що йдуть індіанці. Мені вже набридло самому бути індіанцем. Я хочу бути розвідником.

— Гарзд, — кажу я. — Така забава начебто нешкідлива. Я думаю, містер Білл допоможе тобі поламати плани цих докучливих дикунів.

— А що я маю робити? — питає Білл, підозріло позирючи на хлопчину.

— Ти будеш моїм конем, — каже розвідник. — Ставай навкарачки. Як же я без коня прискакаю до укріплення?

— Ти вже краще розваж його, поки здійснимо наш план, — кажу я. — Пограйся трохи.

Білл стає навкарачки, і в очах у нього з'являється такий вираз, як у кролика, що попав у пастку.

— А чи далеко звідси до того укріплення, хлопче? — питає він хрипким голосом.

— Дев'яносто миль, — відповідає розвідник. — І ти повинен поспішати, щоб встигнути туди вчасно. Ну, рушай!

Розвідник стрибає Біллові на спину і лупцює п'ятами його в боки.

— Ради Бога, — каже Білл, — повертайся назад, Семе, якомога скоріше! Я думаю, нам не треба було вимагати більше ніж тисячу. Слухай, перестань бити мене ногами, а то я зараз встану і задам тобі перцю!

Я попрямував у Поплар-Ков, посидів там біля пошти і в крамниці, побалакав з фермерами, які приходили за покупками. Один бородань розповів, що чув, ніби все місто наполохане тим, що у старого Ебенезера Дорсета хлопець зник чи, може, його вкрали. Саме це мені й треба було знати. Я купив трохи тютюну, поцікавився, між іншим, ціною на горох, непомітно вкинув листа у поштову скриньку і пішов. Поштмейстер сказав мені, що за годину через село проїде листоноша і забере пошту до міста.

Коли я повернувся назад до печери, ні Білла, ні хлопчиська ніде не було видно. Я роздивився в околицях печери, раз чи два навіть гукнув, але ніхто не відповів, Я закурив люльку і сів на порослий мохом камінь, чекаючи, що буде далі.

Десь за півгодини в кущах почув шелест і на невеличку галявину перед печерою вийшов, шкутильгаючи, Білл. Позад нього крався наш хлопчисько, ступаючи без-

шумно, як розвідник, і посміхаючись до самісіньких вух. Білл зупинився, зняв капелюха й витер лице червоною хусткою. Хлопець став футів за вісім позад нього.

— Семе, — каже Білл, — я думаю, ти вважатимеш мене зрадником, але я нічого не міг вдіяти. Я доросла людина, не без мужності, вмю і захистити себе, проте бувають випадки, коли впевненість та володіння собою йдуть нанівець. Давно колись були мученики, — вів далі Білл, — які готові були скоріше прийняти смерть, аніж відмовитись від своєї улюбленої професії. Але нікого з них не піддавали таким тортурам, як мене. Я намагався зберегти вірність нашим грабіжницьким звичаям, але дійшов до краю.

— Що сталося, Білл? — питаю.

— Я проскакав усі дев'яносто миль до укріплення, ні на дюйм менше, — відповідає Білл. — Потім, коли поселенців урятували, мені дали вівса. Пісок — зовсім не смачний замітник вівса. А тоді цілісіньку годину я мусив пояснювати йому, чому нічого нема у дірках, чому дорога йде в обидві сторони і чому трава зелена. Кажу тобі, Семе, людина не може цього витримати. Я схопив його за комір і стягнув з гори. Дорогою він брикався, і тепер ноги у мене нижче колін геть у синцях; крім того, він двічі, а може, й тричі вкусив мене за великий палець, і тепер доведеться припікати чимось руку. Але він пішов, — мовить далі Білл, — пішов додому. Я показав йому дорогу до міста і дав такого стусана, що він зразу ж опинився футів, мабуть, на вісім ближче до міста. Жаль, що ми втрачаємо викуп, але треба було вибирати: або це, або Білл Дрісколл попав би в божевільню.

— Білле, — озиваюсь я, — у вашому роді, здається, не було хворих на серцеві хвороби, правда ж?

— Ні, — відповідає Білл, — нічого хронічного, за винятком малярії та нещасних випадків. А чому ти питаєш?

— Тоді можеш обернутись, — кажу, — і глянути, що в тебе за спиною.

Білл обертається, бачить хлопчиська, блідне, важко плюхається на землю і починає без усякої мети хапатися за траву і дрібненькі трісочки. Цілу годину я боявся, що він збожеволіє. Потім сказав йому, що, на мою думку, треба негайно кінчати з усім цим, що ми встигнемо одержати

викуп і чкурнути звідси ще до півночі, якщо старий Дорсет погодиться на нашу пропозицію. Тоді Білл підбадьорився, навіть настільки, що всміхнувся через силу хлопцеві і пообіцяв зображати росіян у війні з японцями, як тільки почуватиме себе значно краще.

У мене був план, як одержати викуп, не ризикуючи, що супротивна сторона схопить нас, і цей план схвалив би кожен професійний викрадач. Дерево, під яким мали залишити відповідь, а потім і гроші, стояло біля дороги; понад дорогою тягнулась огорожа, а за нею по обидва боки — великі голі поля. Якби того, хто прийде за листом, підстерігала банда констеблів, вони б побачили його здаля посеред поля або на дорозі. Але де там! О пів на дев'яту я сидів уже на дереві, сховавшись не гірше деревної жаби і чекаючи посланця.

Рівно в призначений час підїжджає на велосипеді хлопець-підліток, знаходить картонну коробочку під стовпом огорожі, вкладає туди згорнутий папірець і, натискаючи на педалі, мчить назад до міста.

Я почекав ще годину і впевнився, що все зроблено чесно: ніякої пастки не було. Тоді я зііз з дерева, витяг записку, прокрався вздовж огорожі до самого лісу і ще за півгодини був у печері. Розгорнув записку, підсунувши ближче до ліхтаря, і прочитав її Біллу. Вона була написана чорнилом, нерозбірливим почерком, але сама її суть була така:

“Двом відчайдушним чоловікам.

Джентельмени, з сьогоднішньою поштою я одержав вашого листа відносно викупу, який ви просите за те, щоб повернути мені сина. Думаю, що ви вимагаєте забагато, і тому хочу зробити вам контрпропозицію, яку, мені здається, ви приймете. Ви приводите Джонні додому і платите мені готівкою двісті п'ятдесят доларів, а я за це погоджуся забрати його у вас. Приходьте краще вночі, бо сусіди думають, що він пропав, і я не можу нести відповідальності за те, що вони зроблять з кожним, хто приведе Джонні додому.

Моє поважання.

Ебенезер Дорсет”.

— Великі пірати! — кажу я. — З усіх нахаб...

Але я глянув на Білла і затнувся. Його очі мали такий благальний вигляд, якого я ніколи раніше не бачив ні в безсловесних тварин, ні в тих, що розмовляють.

— Семе, — каже він, — що таке зрештою двісті п'ятдесят доларів? Гроші ми маємо. Ще одна ніч з цим хлопчиськом — і я опинюся у божевільні. Містер Дорсет не тільки справжній джентельмен, він, на мою думку, ще й марнотратник, коли робить нам таку великодушну пропозицію. Ти ж не збираєшся втратити таку нагоду, правда ж?

— Відверто кажучи, Білл, — відповідаю я, — цей батьків улюбленець і мене трохи нервує. Ми відведемо його додому, заплатимо викуп і чкурнемо якнайдалі.

Ми відвели хлопця додому тієї ж ночі. Щоб він пішов, ми наплели, що батько купив йому рушницю з срібною насічкою та мокасини і завтра ми разом поїдемо полювати на ведмедів.

Рівно о дванадцятій годині ми постукали у двері Ебенезера. Саме тоді, коли за нашою пропозицією я мав би витягти півтори тисячі доларів з коробочки під деревом, Білл відраховував п'ятдесят доларів у руку Дорсету.

Тільки-но хлопчисько зрозумів, що ми збираємось залишити його дома, він завив, як найбільша труба в оркестрі, і вчепився в ногу Білла, наче п'явка. Батько відірвав його від ноги, як відривають липкий пластир.

— Скільки часу ви його зможете тримати? — питає Білл.

— Сили в мене вже не ті, що колись, — каже старий Дорсет, — але думаю, що за десять хвилин можу ручатися.

— Цілком достатньо, — каже Білл. — За десять хвилин я перетну Центральні, Північні і Середньозахідні штати і добігатиму до канадського кордону.

І хоч ніч була дуже темна, і Білл був дуже гладкий, а я непоганий бігун, мені пощастило догнати його тільки за добрі півтори милі від міста.

ЗМІСТ

Жертви любові. Переклад Ю.Іванова.....	5
Дари Волхвів. Переклад Ю.Іванова.....	13
Останній листок. Переклад М.Дмитренка.....	21
Поки чекає автомобіль. Переклад М.Рябової.....	29
Вождь Червоношкірих. Переклад Ю.Іванова.....	37

Серія “Шкільна програма”

О’Генрі

ЖЕРТВИ ЛЮБОВІ

Вибрані оповідання

Переклад з англійської

Редактор І.Цельняк

Художньо-технічне редагування С.Шоріна

Здано в комп’ютерний набір 25.01.96.

Підписано до друку 12.02.96.

Формат 84x108/32. Гарнітура ТАЙМС. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 2,52. Обл.-вид. арк. 3,0. Ум. фарбовідб. 2,73.

Вид. № 2. Зам. № 21 49

Видавництво “Край”.

290008, Львів, Підвальна, 3.

Комп’ютерний набір фірми “Інтеграл”.

Стрийська міська друкарня.

Стрий, Б.Хмельницького, 49.

0-80

ШКІЛЬНА ПРОГРАМА

ОЦЕНРИ

Жертви
любові
Вибрані твори

